ECOTURISM

NOTE DE CURS

Nicolae Baciu

Bioflux, Cluj-Napoca
2022

Referenți: Lect. dr. Barta Andras
Lect. dr. Eduard Schuster

ISBN 978-606-9736-14-2

CUPRINS

INTRODUCERE	4
I.Principiile ecoturismului	7
II. Concepte asociate ecoturismului	10
III.Apariția ecoturismului	17
IV. Resurse ecoturistice	21
V. Piaţa ecoturistică	33
VI. Strategia de dezvoltare a ecoturismului	46
VII. Călătorie responsabilă și călător responsabil	59
VIII. Cât de verde este ecoturismul?	66
IX. Teme pentru lucrări practice	71
Bibliografie	76

INTRODUCERE

Ecoturismul este o formă de turism în care principala motivaţie a turistului este observarea şi aprecierea naturii şi a tradiţiilor locale legate de natură, a obiectivelor antropice identitare, şi care trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

1. conservarea şi protejarea naturii;
2. caracter educativ, respect pentru natură – conştientizarea turiştilor şi a comunităţilor locale;
3. folosirea resurselor umane locale;
4. impactul minim asupra mediului natural şi socio-cultural (definiție și principii minimale adoptate de Asociația de Ecoturism din România – cel mai important for și purtător de cuvânt al ecoturismului românesc, după definiţia consacrată dată de Organizaţia Mondială a Turismului).

Preocupările globale vizând ecoturismul își au începutul în anii 80, când oameni de știință și factori de decizie au conștientizat impactul antropic semnificativ negativ asupra ecosistemelor și, în general, asupra moștenirii

naturale – cu efect ireversibil. Un arhitect mexican, cu studii în Statele Unite și cu preocupări ecologice, a devenit vocea științifică pertinentă care exprima necesitatea trecerii la o formă de turism minim invazivă, care să se apropie mult mai mult de natură.

Acesta este **Héctor Ceballos-Lascuráin:** care a definit în 1983 ecoturismul, ca fiind: "acea formă de turism care include călătoria spre areale naturale relativ nedisturbate, având obiectul specific de studiu admirarea peisajelor, alături de plantele și animalele acestora, precum și aspectele culturale existente (trecute și prezente). Ecoturismul implică o abordare științifică, estetică sau filosofică, deși nu avem pretenția ca *ecoturistul* să reprezinte aceste valori. Ideea principală este că persoana care practică ecoturismul are oportunitatea de a se cufunda în natură într-un mod în care majoritatea oamenilor nu se pot bucura în existența lor de rutină, urbană. Această persoană va dobândi în cele din urmă o conștientizare și cunoaștere a mediului natural, împreună cu aspectele culturale ale acestuia, care o vor transforma într-o persoană profund implicată în problemele de conservare" (Ceballos-Lascuráin, 1993).

H. Ceballos-Lascuráin a revizuit această definiție în 1993, astfel: „Ecoturismul reprezintă călătoria și vizitarea responsabilă față de mediu în zone naturale relativ nedisturbate, pentru a vă bucura, a studia și a aprecia natura (și orice trăsături culturale însoțitoare - atât din trecut, cât și din prezent), care promovează conservarea, are impact negativ scăzut asupra vizitatorilor și asigură implicarea socio-economică benefică activă a populațiilor locale" (Ceballos-Lascuráin, 1993, 1996, 2008). Această definiție a fost adoptată oficial de IUCN – Uniunea Mondială pentru Conservarea Naturii – în 1996.

Conform celor de mai sus, ecoturismul trebuie privit ca o componentă a turismului durabil, adică să evidențieze responsabilatea actului turistic, respectarea valorilor naturale și antropice, iar turistul să fie actor implicat în sprijinirea comunităților locale. Din neștiință, goană după profit sau ignoranță ecoturismul își depășește barierele, astfel că în multe areale *ecoturismul* poate fi întâlnit ca turism de aventură și turism extrem, motorizat, cu preocupare limitată pentru problemele de conservare sau dezvoltare durabilă (Ceballos-Lascuráin, 1996). Este cazul turismului extrem în Mexic, turismului pseudo-safari în deșertul egiptean, urmărirea delfinilor pentru photo-shooting în Marea Roșie sau Oceanul Indian, turismul neorganizat cu bărci de mare viteză în Delta Dunării.

Ecosistemele fragile se suprapun de cele mai multe ori peste areale antropice fragile, la rândul lor. Majoritatea celor implicați în ecoturism percepe această formă de turism ca o șansă spre dezvoltarea sau redresarea economică a acestor populații indigene. Ideal ar fi ca ecoturismul să poată aduce bunăstare comunităților rapid, în echilibru cu conservarea mediului natural curat. Sunt cercetători care au contribuții în ceea ce privește monitorizarea managementului proiectelor care vizează ecoturismul, evaluând atingerea principiilor și normelor în auditarea ecoturistică și de dezvoltare durabilă (M. Honey, 1999 – pentru șapte destinații hot-spot: Costa Rica, Galapagos, Cuba, Zanzibar, Tanzania, Kenya și Africa de Sud). De asemenea, M. Honey analizează politicile actuale ale grupurilor de mediu și modul lor de operare și analizează modul în care factorul politic, securitatea individuală și de grup, drepturile omului și managementul resurselor naturale influențează deciziile de călătorie. Exemplu în acest sens, scăderea catastrofală a cifrelor turistice în 2011-2013 în Egipt, ca urmare a tensiunilor politice generate de grupurile fundamentaliste, și recuperarea dificilă și anevoiasă a încrederii turistice timp de aproape zece ani.

I Principiile ecoturismului

Ecoturismul, ca orice sferă științifică, se sprijină pe statutarea și respectarea unor principii de bază, de la care să pornească discuția și dezbaterea problemelor specifice, precum și abordările cu caracter interdisciplinar. Așa cum am sesizat din definiție, cercetătorii subliniază importanța zonelor naturale și identitare antropice pentru ecoturismul valoros. În România, ecoturismul a fost sprijinit activ de societăți și organizații recunoscute, care au înțeles importanța acestei forme de turism pentru caracteristicile naturale și socio-culturale ale țării noastre. Este vorba de Asociația de Ecoturism din România (AER), fondată de Andrei Blumer, cercetător cu studii în Olanda pe problematica percepției turistice a turiștilor occidentali asupra României (Blumer, 2002); Asociația "Călător prin România" (https://www.travellerinromania.com/); Asociația "Hosman durabil" (https://www.moara-veche.ro/), ca să amintim doar unele dintre ele.

Conform AER, principiile de bază ale ecoturismului sunt:

1. Focalizare pe zone naturale; reprezintă esența înțelegerii ecoturismului ca și grupare de activități în natură și pentru natură, canalizând definițiile acestuia indiferent de sursă.
2. Interpretarea produsului ecoturistic. Fiecare destinație are specificul său și în jurul acestuia se creionează embleme, produse locale, caracteristici locale

și regionale (peisaje montane, deltaice, costiere, tropicale, culturale urbane, culturale rurale etc.).

3. Principiul durabilității din perspectiva protejării mediului natural; are la bază conceptul larg al dezvoltării durabile, subliniind faptul că resursele naturale susțin atât bunăstarea comunităților actuale, cât și a celor viitoare, în măsură egală.

4. Contribuție la conservarea naturii; scopul educativ al ecoturismului este reliefat de campaniile de conștientizare și responsabilizare prin proiecte ale ONG-urilor, proiecte comunitare cu implicarea factorilor de decizie și cu accent pe tânăra generație, care este palierul social cel mai receptiv. Călătorii conștienți și sensibili la problemele de mediu preferă afacerile care minimizează poluarea, deșeurile, consumul de energie, utilizarea apei, substanțele chimice pentru amenajarea teritoriului și confortul ecoturiștilor.

5. Contribuție constructivă la dezvoltarea comunităților locale. Ecoturismul este o formă de turism completă doar cu implicarea comunității locale, a atragerii acesteia în activitățile de promovare. Profitul economic se va regăsi în rândul membrilor comunității, odată ce aceștia sunt *actori* în ecoturism (ghizi, proiectare și întreținere de trasee, parteneri turistici, servicii susținute de comunitate). Este importantă respectarea culturii și tradiției locale. Vizitatorii străini învață și respectă eticheta locală, inclusiv folosind cel puțin câteva cuvinte de curtoazie în limba locală. Rezidenții învață cum să facă față așteptărilor străinilor care pot diferi de ale lor (www.gdrc.org/uem/eco-tour/st-infosheets).

6. Gradul de satisfacție a turiștilor; măsurabil prin chestionare sau interpretabil prin analiza feed-back-ului turiștilor.

7. Marketing corect; generăm atâta masă de turiști, cât poate susține infrastructura de cazare, transport sau resursa naturală și antropică a destinației - astfel se inhibă turismul de masă. Accentul cade pe calitate, nu

pe cantitate. Comunitățile măsoară succesul turistic nu prin numărul mare de vizitatori, ci prin durata șederii, banii cheltuiți și calitatea experienței (cf. https://www.gdrc.org/uem/eco-tour/st-infosheets).

Pe plan internațional, Societatea Internațională de Ecoturism (TIES) este organismul cel mai important pentru valorizarea destinațiilor ecoturistice. Acest for mondial are în vedere respectarea unor criterii de bază ale ecoturismului:

- se desfășoară în spații naturale și culturale
- implică măsuri de conservare
- încurajează implicarea comunităților locale
- susține bunăstarea localnicilor (www.ecotourism.org). Observăm că ideile conceptuale sunt identice la nivel național și global.

Există o serie de principii *economice și de management* vehiculate pe plan mondial, mai ales în baza recomandărilor TIES și ale Organizației Mondiale a Turismului (OMT): a. durabilitatea; b. echitatea; c. parteneriatul; d. infrastructură în armonie cu natura. De altfel, aceste idei au apărut încă din anii 60 în lucrările cercetătorilor din turism, în general: impact minim environmental; respect pentru cultura locală; creșterea beneficiilor pentru localnici; creșterea satisfacției turiștilor (Hetzer, 1965); - planificarea și managementul parcurilor naturale; - dezvoltarea rețelelor de eco-trails (Miller, 1978).

II Concepte asociate ecoturismului

Ecoturismul este considerat de către OMT cea mai prolifică ramură a industriei turistice, cu o creştere anuală de 5% pe Glob, reprezentând 6-10% din PNB-ul mondial şi 11.4% din totalul cheltuielilor turistice (Baciu, 2009; www.unwto.org). Acestuia îi sunt atribuite o serie de concepte asociate:

1. Turism rural

- aria de desfăşurare a actului turistic să fie în spaţiul rural; activitatea turistică este extinsă de la spaţiul atractiv al *gospodăriei ţărăneşti* la cunoaşterea intrinsecă a *tradiţiilor rurale, culturii, istoriei şi naturii locului*;

- funcţionalitate rurală bazată pe plasarea turismului rural sub controlul factorilor de decizie locali şi a comunităţilor locale;

- "dimensionare rurală" a scării infrastructurii şi stilului arhitectonic;

- un mod specific de viaţă al locuitorilor încadrat la *stilul de viaţă rural – patriarhal* (R. Petrea, D. Petrea, 2000).

2. Agroturism

- cadrul de desfăşurare: gospodăria ţărănească;

- relaţii sociale: relaţie directă, nemijlocită cu gazda, atmosferă tipică gospodăriei ţărăneşti;

- cunoaşterea şi respectarea tradiţiei: portul tradiţional, activităţile gospodăreşti specifice, artă culinară locală sau regională (R. Petrea, D. Petrea, 2000; Baciu, 2009).

Cele două concepte asociate ecoturismului reprezintă o preocupare constantă la nivelul factorilor decizionali în România, dovadă impportanța acordată acestora în *Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – 2019-2029*, elaborată de ministerul de resort (https://legislatie.just.ro/Public/) și unde apar date referitoare la proiectele naționale și județene în promovarea agroturismului și turismului rural (fig. 1).

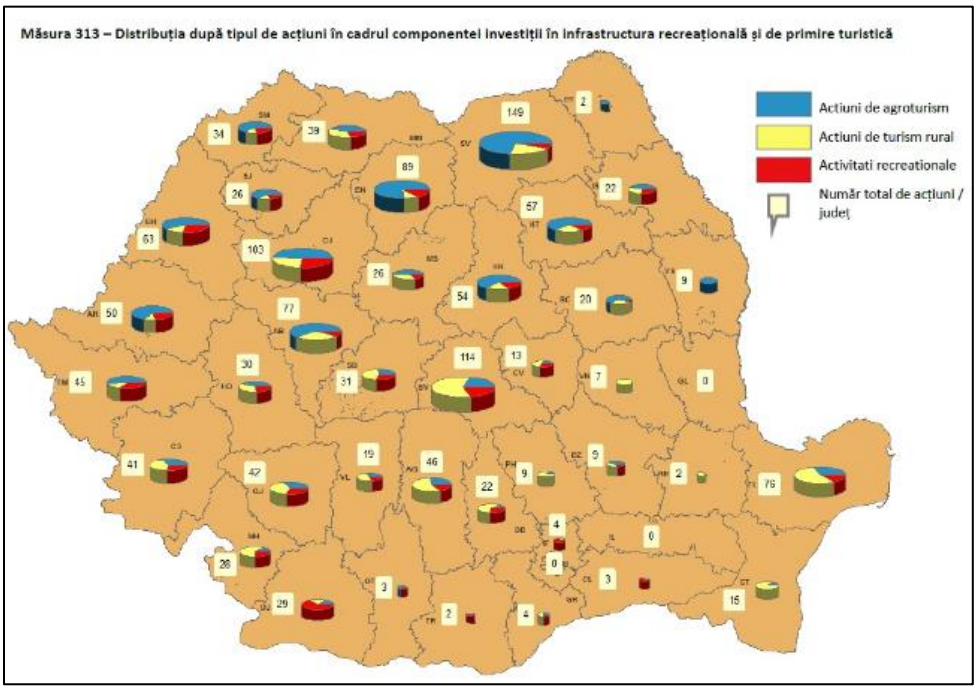

Fig. 1. Numărul și tipurile de proiecte de turism rural și agroturism începând cu 2016 (măsura 313 din *Strategia de dezvoltare a ecoturismului – 2019-2029*)

După cum se vede din fig. 1, provinciile istorice Transilvania și Bucovina au proiecte și acțiuni asociate ecoturismuluimult peste media națională. Nu este de mirare că Transilvania a fost plasată pe primul loc (tabel 1) între destinațiile care trebuie neapărat vizitate de turiști în anul 2016, în *topul regiunilor* realizat de ghidul turistic *Lonely Planet* (http://edition.cnn.com/travel/article/lonely-planet-best-in-travel-2016/index.html). Atractivitatea rurală a regiunii transilvane constă în: - arhitectura specifică: a. casa tradițională; b. elemente identitare; c. biserica de lemn; d. biserica fortificată; - tradiția/etnografia = ¨Țările¨ românești; - cadrul natural; - mediul curat și relaxant; - activități inedite.

Tabel 1. Top 10 regiuni (http://edition.cnn.com/travel/article/lonely-planet-best-in-travel-2016/index.)

1.	Transilvania, România
2.	Vestul Islandei
3.	Valle de Viñales, Cuba
4.	Regiunea viticolă Friuli, Italia
5.	Insula Waiheke, Noua Zeelandă
6.	Auvergne, Franța
7.	Hawaii
8.	Bavaria, Germania
9.	Costa Verde, Brazilia
10.	St. Helena, Teritoriile Britanice

3. Turismul critic

Se conturează ca şi "polul opus" al *ecoturismului*. Turismul critic exploatează patru puncte nevralgice ale actului turistic:

- *suprasolicitarea* fondului turistic (în special natural – aproape imposibil de refăcut);
- *sezonalitatea*, care induce perturbări sociale şi economice, datorită *presiunii* inconstante asupra fondului turistic şi infrastructurii şi a *veniturilor* cu caracter spasmodic (ex: turismul montan de ski – Austria, *iarna*; turismul litoral – Ins. Baleare, Spania, *vara*); în plus, se adaugă *stressul*, ca şi efect negativ, asupra comunităţilor locale, în cazul în care turismul sezonal este

legat de arii puternic locuite şi unde populaţia autohtonă nu este legată economic exclusiv de industria turistică. Ex: cazul Ins. Ibiza ("a doua Germanie"), Ins. Mallorca ("a doua Anglie") sau Veneției unde populaţia autohtonă a ajuns la starea auto-declarată de *suprasaturare turistică*; arealul turistic litoral al României, în special cazul municipiului Constanţa;

- *banalizarea (bagatelizarea)* importanţei cultural – istorice; ex: Festivalul de artă medievală de la Sighişoara nu numai că nu îşi respectă într-o măsură rezonabilă titulatura, dar imprimă o funcţie secundară unui obiectiv turistic unic – *una dintre cetăţile medievale încă locuite din Europa*, obiectiv pe lista UNESCO; rezultă turismul "conjunctural" cum este și cazul Festivalului de la Veneția;

- *insuficienta exploatare turistică* - legată de interes, mentalitate, raţiuni financiare sau necunoaştere a programelor de implementare şi dezvoltare turistică. *Ex.:* turismul în arealele carstice, turismul de tip *photo-shooting* în parcuri naționale sau naturale, cicloturismul, circuitele culturale, exploatarea mitului contelui Dracula.

De asemenea, limitarea activităţii unor tour-operatori români la stadiul de intermediari (vânzarea de bilete de transport sau rezervări de locuri) are un efect negativ în dezvoltarea industriei turistice.

4. Turism de conjunctură. Efectul financiar al acestui act turistic este deosebit de favorabil în ceea ce priveşte economia locală. Efectul secundar este dat, din nou, de stressul asupra locuitorilor şi de suprasolicitarea infrastructurii. *Ex.* cazul Carnavalului de la Rio unde pentru câteva zile există un aflux de peste un milion de turişti şi se oferă locuri de muncă "de moment" pentru 700 000 de oameni; exemplul dat anterior cu festivalul de artă medievală de la

Sighişoara. Tot aici se pot încadra competiţiile sportive majore de tipul olimpiadelor, pelerinajele.

5. Turism durabil

Este o formă de turism de mare cuprindere, care include şi ecoturismul. Specificul său şi importanţa sa derivă din respectarea următoarelor criterii:

- criteriul informării. Turistul nu învaţă doar despre destinaţie, ci învaţă, implicit cum să ajute la susţinerea caracterului acestuia, căpătând experienţă în timpul efectuării actului turistic.

- susţinerea integrităţii locului. Cei implicaţi în industria turistică vor căuta oportunităţile de afaceri care să sublinieze caracteristica locului, în ceea ce priveşte arhitectura, patrimoniul, estetica locului şi problemele ecologice.
- susţinerea localnicilor. Investitorii angajează şi instruiesc membri ai comunităţilor locale, investesc în infrastructura locală.
- conservarea resurselor. Factorii de decizie în probleme de mediu favorizează investitorii care se angajează în reducerea poluării, gestionarea deşeurilor, consumului de energie şi apă. O tendinţă nouă în turismul durabil este aceea de a evita disturbanţele în viaţa sălbatică din zonă; pentru aceasta, o cerinţă esenţială este aceea de a reduce la minim folosirea luminii pe timp de noapte (https://www.gdrc.org/uem/eco-tour/st-infosheets).
- respectul faţă de tradiţie şi cultura locală. Vizitatorii reţin eticheta culturală a locului, inclusiv prin folosirea unor cuvinte uzuale în limba ţării respective.
- abandonarea cantităţii în folosul calităţii. Comunităţile măsoară succesul turistic nu prin numărul turiştilor, ci prin durata şederii, banii cheltuiţi şi calitatea experienţei.

- evitarea abuzului faţă de produsul turistic. Investitorii anticipă dinamica presiunii turistice şi aplică limitări şi tehnici manageriale de prevenire a *sindromului "loved to death"* (Jamieson, Noble, 2000*;* Sustainable tourism info-sheet, https://www.gdrc.org/uem/eco-tour/st-infosheets).

III Apariția ecoturismului

Ecoturismul a apărut din necesitatea de a conserva habitatele naturale, vulnerabile la exploatare turistică, cum ar fi habitatele din zonele ripariene sau deltaice europene, din pădurile intertropicale umede, ca să le exemplificăm doar pe primele. Acesta a evoluat spre ideea generoasă a exploatării durabile a mediului, ca un produs turistic ce poate aduce venituri constant, multiplicat la un număr constant ridicat de turiști. Se adaugă beneficiile pentru localnici - venituri pe termen lung pentru comunitățile locale, dar și pentru firmele sau actorii implicați în exploatarea durabilă a resurselor (E. Matei, 2011).

Apariția și evoluția ecoturismului a avut la bază două condiții :biodiversitatea, care poate fi *accesată* în aproape toate mediile, și puterea financiară în creștere. Aceasta din urmă este dublată de capacitatea de informare a ecoturiștilor din țările dezvoltate. De altfel, surplusul financiar este motorul apariției și devenirii turistice la nivel global.

1.*varietatea mediilor naturale*, dispuse latitudinal și altitudinal, a constituit premisă pentru statutarea ecoturismului. Mediile naturale sunt materializate în resurse turistice valoroase:

a.mediul acvatic (marin, lacustru, riparian)

b.mediul fito-faunistic (de pădure tropicală, temperată, de foioase, conifere; stepă, savană, deșert, tundră)

c.diversitatea morfologică - relief vulcanic, structural, sculptural, glaciar, carstic (E. Matei, 2011).

2.*Discrepanța financiară* mondială generează poli de creștere diferiți în ecoturism, pe care îi putem cataloga astfel:

a.State cu standarde și venituri mari (Statele Nordice, SUA, Canada, Franta, Germania, Marea Britanie, Japonia) ce pot investi în dezvoltarea ecoturismului, dar care pot și genera un număr ridicat de ecoturiști (tabel 2).

b.State cu standarde și venituri medii (statele din Europa centrală și de est) care promovează un ecoturism moderat, atât ca dotare, cât și ca flux. Sunt atât țări furnizoare, cât și țări receptoare de turiști.

c.State cu standarde reduse (rămase în urmă economic, precum țările din Africa, Asia de Sud, America de Sud) pentru care ecoturismul este de multe ori o sursă de supraviețuire, dar care au un mare potențial ecoturistic (E. Matei, 2011). Pentru o treime din țările sărace, turismul este principalul produs de export, un adevărat *panaceu* (Honey, 1999).

Tabel 2. Discrepanțe între Indicele de dezvoltare umană (IDU) al țărilor furnizoare și receptoare în ecoturism (UNDP 2020; https://en.wikipedia.org/wiki/Human_Development_Index, 2020)

Țări furnizoare de ecoturiști	Indicele de dezvoltare uman (IDU), 2019	Țări receptoare de ecoturiști	Indicele de dezvoltare uman (IDU), 2019
Norvegia	>0.900	Brazilia	0.750-0.799
SUA		Mexic	
Danemarca		Thailanda	
Japonia		Republica Dominicană	
Suedia		Sri Lanka	
Germania		Costa Rica	0.700-0.749
Marea Britanie		Egipt	
Canada		Indonezia	
Australia		India	0.600-0.649

3.*Informarea*. Dorința de informare, accesarea informației corecte și capacitatea de decelare a informației transformă turistul obișnuit într-un turist responsabil, deci *ecoturist.* Fluxul turistic este influențat de echilibrul între preferințele turiștilor pentru o numită destinație și oferta operatorilor. Se adaugă și capacitatea de suport a mediului natural sau antropic la destinație, care nu trebuie compromis pentru acțiunile viitoare. Interesele turiștilor, ale operatorilor și ale mediului sunt greu de armonizat și echilibrat. Într-o societate dominată de informație gusturile, influențele sau moda orientează turiștii spre destinații diverse într-un interval de timp scurt.

Cele trei variabile au dictat apariția unei noi abordări, și anume așa numitul e-*turism*. Ideea de ecoturism prin e-turism se dorește a fi "o platformă care să promoveze România, la doar un click distanță, cu o analiză pe cinci coordonate: a. inventarul obiectivelor turistice; b. analiza infrastructurii turistice de transport; c. realizarea traseelor turistice; d. promovarea obiectivelor; e. evaluarea periodică a stării obiectivelor turistice" (cf. Asociația "Călător prin România", https://www.travellerinromania.com/).

Afirmarea ecoturismului a ridicat problema locului acestuia în piața turistică, ca segment de piață. Nișa ecoturistică este văzută la interferența dintre naturalul protejat și antropicul identitar, în interiorul turismului verde și durabil, cu rol educativ și de sprijinire a comunităților locale (fig. 2).

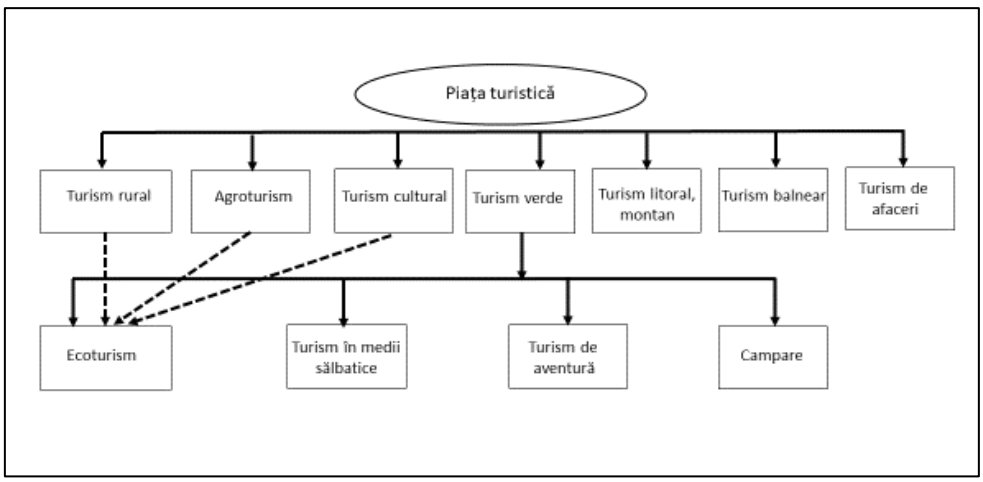

Fig. 2. Ecoturismul ca segment de piață (după *Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului*, 2019)

IV Resurse ecoturistice

1. Resurse ecoturistice naturale. Acestea se corelează strâns cu ariile majore protejate la nivel național și internațional. Trebuie subliniat de la început că ideea forurilor mondiale este aceea că *ecoturismul ar trebui să fie singurul tip de turism acceptat la nivelul ariilor protejate* (Ceballos-Lascuráin, 2015). La nivelul țării noastre, în concordanță cu percepția globală, cele mai valoroase resurse naturale cu potențial ecoturistic sunt ariile majore protejate[1]. Aici sunt concentrate programele de promovare ecoturistică și infrastructura turistică, în special în zona montană și deltaică. În România avem 30 de arii naturale majore protejate: Rezervaţia Biosferei Delta Dunării (576.421 ha), 13 parcuri naţionale – categoria II IUCN (317.419,2 ha) şi 16 parcuri naturale – categoria V IUCN (769.841,8 ha), ceea ce reprezintă aproximativ 7% din teritoriul țării (tabel 3). La acestea se adaugă 916 de rezervaţii ştiinţifice, monumente ale naturii şi rezervaţii naturale.

[1] Planurile de management ale ariilor protejate ar trebui să conțină capitole obligatorii despre ecoturism și ecoturiști, ca fiind acele categorii care pot și doresc să contribuie la conservarea ecosistemului și să aducă un plus de conștientizare și responsabilizare publică.

Tabel 3. Suprafața ariilor majore protejate (după https://insse.ro/cms/; *Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului,* 2019; administrațiile parcurilor)

Rezervația biosferei		Ha
1	Rezervația biosferei Delta Dunării	576.421,07
Parcuri naționale		
1	Retezat	38.315,95
2	Munții Rodnei	47.202,31
3	Domogled – Valea Cernei	61.661,28
4	Cheile Nerei – Beușnița	36.811,52
5	Semenic – Cheile Carașului	36.100,29
6	Călimani	24.435,47
7	Cozia	16.725,23
8	Piatra Craiului	14.789,21
9	Munții Măcinului	11.247,02
10	Defileul Jiului	10.976,39
11	Ceahlău	7.763
12	Cheile Bicazului – Hășmaș	6.912,82
13	Buila – Vânturarița	4.478,70
Parcuri naturale		
1	Munții Maramureșului	133.450,43
2	Porțile de Fier	128.101,71
3	Geoparcul Platoul Mehedinți	106.376,34
4	Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului	100.049,66
5	Apuseni	76.054,97
6	Grădiștea Muncelului – Cioclovina	38.106,85

7	Putna –Vrancea	38.060,18
8	Bucegi	32.519,70
9	Vânători – Neamț	30.705,62
10	Comana	25.107
11	Balta Mică a Brăilei	20.665,48
12	Lunca Mureșului	17.397,39
13	Defileul Mureșului Superior	10.158,58
14	Lunca joasă a Prutului Inferior	8.109,96
15	Cefa	4.977,94
16	Văcărești	184,72

Rezervația Biosferei Delta Dunării reprezintă un areal protejat aparte pentru peisajul natural românesc și global. Rezervațiile biosferei sunt arii protejate care îmbină conservarea ecosistemelor majore ale globului și dezvoltarea durabilă (www.unwto.org). Pot include mai multe zone strict protejate și așezări umane, lucru valabil și pentru Delta Dunării. Pentru că multe dintre acestea sunt protejate UNESCO, la nivel internațional acționează Comitetul UNESCO, respectiv Programul MAB (Man and Biosfere). La nivel național acționează comitetele naționale MAB. La nivel global exista 311 rezervații ale biosferei dintre care 127 sunt în Europa, fiindcă acesta este continentul cel mai dens, urbanizat, industrializat și în care ecosistemele naturale s-au distrus, deteriorat în ulimele 200 de ani de pe urma impactului antropic – urban, infrastructural sau industrial.

Pe plan internațional, TIES a grupat resursele ecoturistice atractive naturale sub forma *ecosistemelor terestre* – forestiere sau ierboase, dictate latitidinal sau altitudinal, *acvatice* – costiere, marine, deltaice, lacustre continentale (ecosisteme umede) sau *areale de protecție* – parcuri naționale

sau naturale, rezervații[2], peisaje spectaculoase (scenic landscapes), morfologia specifică vulcanică, glaciară, carstică, deșertică. Această catalogare foarte cuprinzătoare lasă loc de acțiuni și proiecte generoase pentru ONG-uri, factori de decizie sau operatori în ecoturism. De asemenea, organizația mondială mai sus menționată include la resurse naturale o nouă categorie: *fenomenele spectaculoase.* Aurora boreală și australă, pororoca (fenomen produs în Amazonia - înaintarea mareei în amontele fluviului Amazon), fata morgana, eclipsele, ploaia de meteoriți. Categoria de ecoturiști asociată acestora este cea a *vânătorilor de fenomene spectaculoase* (landscape hunters, fig. 3).

[2] Parcurile naturale - areale protejate unde interacțiunea dintre om și natură a produs un peisaj aparte cu aspect estetic, ecologic si valori culturale deosebite (Parcul Natural Apuseni, Parcul Natural Munții Maramureșului)
Parcurile naționale - areale naturale desemnate pentru protejarea integrității mediului, ecologiei, a unuia sau mai multor ecosisteme pentru generațiile viitoare și unde se exclude exploatarea sau ocuparea neconformă cu scopurile protecției. Furnizează oportunități pentru educație, cercetare științifică, spiritualitate, recreere, toate fiind compatibile ecologic și cultural.
Rezervația naturală este o arie naturală aflată sub protecția legii, pentru conservarea ecosistemelor, elementelor geologice, peisagistice, etc. de interes științific sau comunitar: rezervații speologice (Peștera cu ghețari fosili de la Scărișoara din Apuseni, Peștera Tăușoare – Munții Rodnei – una dintre cele mai adânci din România, Peștera Vântului - cea mai lungă din România, 45 km; Mammoth Cave, SUA - 649 km; Postojina, Slovenia, cea mai lungă din Europa); rez geologice; rez floristice (Poiana cu narcise - județul Brașov, Rezervația de bujori de câmpie - Podișul Transilvaniei, Rezervațiile forestiere de sequoia din California)

Fig. 3. “Aurora hunters” (Sursa: stânga, Todd Salat, www.aurorahunter.com și https://www.atlasobscura.com/articles/; dreapta, foto Joni Räsänen, Luminile Nordului, Finlanda, https://www.flickr.com/photos/rasanenj/16334707984/)

2. Resurse ecoturistice antropice

Cele mai valoroase resurse de factură antropică sunt zonele cu moșteniri culturale, de la obiectivele listate UNESCO (tabel 4), la zonele rurale cu tipologii diferite de sate, tradiții de locuire, obiceiuri religioase, meșteșuguri specifice (fig. 4), artă culinară. Costumele tradiționale sau folclorice, dansul și muzica locală întregesc imaginea. Centrele de cercetare arheologică sunt importante în areale încărcate de istorie preantică, antică sau medievală (Turcia, Orientul Mijlociu, Egipt – fig. 5). Un rol important îl au factorii de decizie și actorii implicați în actul turistic în stimularea ecoturismului în comunități pe cale de dispariție, în Amazonia, Deșertul Sahara (fig.4), areale rurale izolate mediteraneene.

Fig. 4. Meșteșuguri în sat de beduini (Egipt) – foto proprie

Fig. 5. Situl arheologic și monumentul lui Hatshepsut (Valea Regilor, Egipt) – foto proprie

Tabel 4. Lista obiectivelor UNESCO pentru România (cf. https://patrimoniu.ro/monumente-istorice/lista-patrimoniului-mondial-UNESCO, *Lista Patrimoniului Mondial – UNESCO*; raportul Institutului Național al Patrimoniului, 2017)

	Denumire monument istoric înscris UNESCO	**Localizare**	**S (Ha)**
Obiective antropice	Sate cu biserici fortificate din Transilvania (din 1993, extindere 1999)	Biertan, jud. Sibiu	84,57
		Prejmer, Brașov (fig. 6)	201,24
		Viscri, Brașov	48,4
		Dârjiu, Harghita	2,94
		Saschiz, Mureș	126,9
		Câlnic, Alba	33,79
		Valea Viilor, Sibiu	55,16
	Mănăstirea Hurezi (Horezu) - 1993	Mănăstirea Horezu, Vâlcea	22,48
	Biserici din Moldova (1993, extindere 2010)	Arbore, Suceava	2,54
		Biserica Mănăstirii Humor, Suceava	4,27
		Biserica Mănăstirii Moldovița, Suceava	4,00
		Pătrăuți, Suceava	0,67
		Biserica Mănăstirii Probota, Suceava	1,00

		Biserica Mănăstirii „Sf. Ioan cel Nou” Suceava	1,34
		Biserica Mănăstirii Voroneț, Suceava (fig. 6)	3,27
		Biserica Mănăstirii Sucevița, Suceava	1,40
	Centrul istoric Sighișoara (1999)	Centrul istoric Sighișoara, Mureș	33
	Biserici de lemn din Maramureș (1999)	Bârsana, Maramureș	2,80
		Budești, MM	0,60
		Desești, MM	1,23
		Ieud, MM	0,73
		Plopiș, MM	0,29
		Poienile Izei,MM	0,08
		Rogoz, Tg. Lăpuș, MM	0,58
		Șurdești, MM	1,73
	Cetățile dacice din Munții Orăștiei (1999)	Sarmizegetusa Regia Grădiștea de Munte, Hunedoara	17,83
		Costești-Cetățuie, HD	-

		Costești-Blidaru, HD	0,5
		Luncani-Piatra Roșie, HD	1,2
		Bănița, HD	-
		Căpâlna, com. Săsciori, Alba	-
Obiective antropice în pericol	Peisajul cultural minier Roșia Montană (2021)	Roșia Montană, Alba	-
Obiective naturale	Delta Dunării (1991)		576.421,07
	Pădurile seculare și virgine de fag din Carpați și alte regiuni ale Europei (2011, extindere 2017)	Izvoarele Nerei, Caraș-Severin	5.028 4.677,21*
		Cheile Nerei-Beușnița, CS	3.081,30 4.292,27*
		Coronini-Bedina, CS	3.864,80 5.110,63*
		Iauna-Craiova, CS	1.545,10 3.517,36*
		Ciucevele Cernei, Gorj	1.166 1.104,27*
		Masivul Cozia, Vâlcea	2.285,86*
		Lotrișor (Cozia-Lotrișor), Vâlcea	1.103,30*
		Codrul Secular Șinca, Brașov	338,24

		Grosii Țibleșului-Izvorul Șurii, MM	210,55*
		Grosii Țibleșului-Preluci, MM	135,82*
		Strâmbu-Băiuț, MM	598,14*
		Codrul Secular Slătioara, Suceava*	609,12*

*cf. H. Kirchmeir et al., 2016

Fig. 6. Stânga, Biserica fortificată Prejmer (sursa: https://funticket.ro/prejmer-fortress/); dreapta, "Albastrul de Voroneț"

OMT a precizat foarte clar în urmă cu un deceniu că în sec. XXI, turismul în arii naturale, și mai clar ecoturismul, alături de turismul cultural vor avea o creștere explozivă (https://www.unwto.org/). Veniturile din ecoturism reprezintă peste 10% din cele ale turismului global. Ceballos-Lascurain sublinia în 2015 că veniturile totale din turism înregistrau peste 1.4 Mld dolari; astfel putem să deducem contribuția ecoturismului. Această creștere adusă în discuție de OMT este datorată câtorva tendințe care se înregistrează pe plan global:

-tendința de îmbătrânire a populației, mai ales în țările dezvoltate (în Europa de Vest: Franța, Italia, Elvetia, Austria, Germania; în Europa Nordică: Norvegia, Suedia). Acestea focalizează cererea pentru ecoturism și turism cultural datorită veniturilor mari, nivelului studiilor și timpului suplimentar la dispoziție;

-o tendință de marșare spre vacanțele deschise spre conștientizare, educație suplimentară și îmbogățire spirituală. Apropierea ecoturistului de

experiența naturală, sensibilizarea permanentă față de evoluția și starea ecosistemelor provin din *schimbarea atitudinii* fata de mediu, odată cu globalizarea principiilor Declarației pentru Mediu de la Rio 1992 și ale Cartei Pământului;

-educația pentru mediu generalizată în toate societățile dezvoltate și în cele în curs de dezvoltare. Vârsta fragedă de la care începe cultivarea sensibilității și responsabilității ecologice duce rapid la
dorința societății moderne urbane de a fi mai activă și reactivă la problemele de mediu. La acestea se adaugă educația de mediu constantă și solidă construită de mijloacele mass media de specialitate, cum ar fi National Geographic, Travel Chanel, Discovery Chanel.

Creșterea cererii va transforma ecoturismul dintr-o nișă de piață turistică într-un segment principal.

V. Piaţa ecoturistică

TIES consideră că piața ecoturistică este o nișă a pieței turismului axat pe natură, sau turism verde, grupând călătoriile în areale *relativ neperturbate* (Ceballos-Lascuráin, 2015) care sunt completate de educația pentru mediu și bunăstarea comunităților implicate (Honey, 1999).

K. Lindberg (1991) a împărţit piaţa ecoturistică în patru segmente, bazându-se pe *comportamentul* şi *motivaţiile* acestora ecoturiştilor:

a) ecoturişti "hardcore" - cercetători ştiinţifici sau persoane care călătoresc în scopuri educaţionale;

b) ecoturişti "de masă" - persoane care vizitează destinaţiile naturale faimoase;

c) ecoturişti "ocazionali" - turişti care intră în contact cu natura în timpul unei vacanţe, în mod întâmplător;

d) ecoturişti "dedicaţi" - persoane care călătoresc în zonele protejate pentru a înţelege istoria naturală şi locală. Principală lor motivație este alegerea unei vacanţe durabile, fiind interesaţi de confort, dar pot accepta mici inconveniente pentru a sprijini protejarea factorilor de mediu.

Și alți cercetători au identificat o tipologie bazată pe *comportament* (Blamey și Braithwaite, 1997; Diamantis, 1999; Weaver și Lawton, 2002), care generează așa-numitul *model soft/hard*, şi au grupat ecoturiştii în 3 categorii:

a) ecoturişti "hard": turişti cu atitudini puternice privind protecţia şi conservarea mediului şi care preferă să călătorească în grupuri mici. Aceştia

sunt interesaţi de călătoriile lungi cu un număr redus de servicii oferite, sunt activi din punct de vedere fizic și se bucură de activități provocatoare.

În general își organizează călătoria pe cont propriu, pentru a simţi că este o călătorie unică, o adevărată experiență de viață.

b) ecoturişti "soft": călători care preferă atât activităţile ecoturistice, cât şi vacanţele tradiţionale şi sunt motivați de experiența și calitatea pe care o destinaţie ecoturistică le-o poate oferi. Ei optează pentru turismul în grupuri organizate, doresc să aibă garantat un anumit grad de confort şi servicii de bună calitate şi nu sunt foarte activi fizic. Această categorie tinde să apeleze la o agenţie de turism care să le ofere experiențe unice, complexe, în contextul protejării tradiţiilor şi culturii comunităţii, şi al protecţiei mediului.

c) ecoturişti "structuraţi": aceşti călători sunt o combinaţie între cei "hard" - deoarece preferă să interacţioneze cu natura şi să practice activităţi fizice - şi cei "soft", având în vedere că sunt în căutarea unor excursii scurte şi cu scopuri multiple, în grupuri mai mari şi cu posibilităţi de cazare şi masă confortabile.

În funcție de încadrarea pe *grupe de vârste și încadrarea socio-demografică*, OMT grupează ecoturiștii astfel:

a) ecoturişti tineri și maturi: cu vârsta cuprinsă între 18-44 ani; profesionişti care au venituri mari, dar au doar o perioadă limitată de timp pentru a călători. Ei călătoresc, în general, în cuplu, cu toate că există şi o piață pentru cei care călătoresc singuri și sunt în căutarea unor experiențe neobișnuite. Ei aleg experiența și confortul unei vacanțe ecoturistice de lux, sustenabilitatea nefiind motivația lor principală.

- o subcategorie o reprezintă excursioniștii cu buget redus și tineri care îşi iau un an pauză de la studii sau muncă – poartă numele generic de *backpackers* (fig. 7) și au site-uri dedicate, de exemplu https://www.hostelworld.com/backpackers. Aceştia călătoresc în jurul lumii și, din cauza bugetului mic, uneori apelează la *couchsurfing* (tabel 6) - o modalitate de a călători ieftin prin care beneficiază de ospitalitatea unor persoane din toate colțurile lumii care-și deschid casele pentru călători sau excursioniști, având ca singure beneficii interacțiunea socială și câștigarea de noi prieteni.

O astfel de vacanță dă turiștilor posibilitatea să experimenteze modul de viață al localnicilor și să încerce produsele tradiționale. De asemenea, aceştia pot combina călătoriile lor cu munca de voluntariat la diverse proiecte de conservare. Majoritatea acestor tineri vor călători în respectiva regiune pentru perioade îndelungate de timp.

Fig. 7. Backpackers (Sursa: https://seda.college/)

b) familii cu copii mai mari de 8 ani, care sunt în căutarea unor experiențe unde se pot relaxa şi bucura împreună cu copiii lor, fiind foarte interesați de activitățile care îmbină distracția şi aventura cu învățarea. Pentru acest segment de ecoturişti, aspecte foarte importante sunt şi sănătatea și siguranța pe care le-o oferă respectiva destinaţie. Adesea, părinţii olandezi sunt dați spre exemplu pentru că aleg să-şi petreacă cât mai mult timp împreună cu copiii lor în natură sau în diverse vacanţe ecoturistice.

c) călătorii "*Empty-Nesters*" – aceștia sunt persoane cu vârste cuprinse între 45 şi 65 ani, care se bucură de o sănătate bună, dispun de timp pentru a călători, sunt singuri şi adesea au un potențial financiar ridicat. Ei sunt călători experimentaţi şi au așteptări ridicate în ceea ce priveşte raportul calitate/preţ al serviciilor turistice, dar totuşi, dacă este cazul, sunt dispuşi să plătească mai mult pentru eco-experiențe de înaltă calitate.

O atenție particulară este acordată de către OMT *circulației ecoturistice*. Aceasta introduce valoarea materială a ecoturismului, importanța lui în panelul de forme turistice la nivel global. Vom prezenta situația la nivelul ariilor majore protejate din România (tabel 6, 7) și o statistică a subformei interesante de activități ecoturistice *couchsurfing* (tabel 5).

Tabel 5. Fluxul de couchsurferi, 2017-2019

(după https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Couchsurfers_by_country, 2019; www.couchsurfing.com/about/how-it-works/, 2017)

	Țări	**Nr. de couchsurferi (2019)**
1	Germania (Berlin >56 000)	>100 000
	Franța (Paris >72 000)	
	Marea Britanie (Londra >63 000)	
	SUA (New York >41 000)	
	Canada (Montreal >35 000)	
2	Australia (Melbourne >27 000)	50-100 000
	China (Beijing >15 000)	
	Italia	
	Spania	
	Polonia	
	Brazilia (Sao Paulo >22 000)	
3	Olanda	20-50 000
	Belgia	
	Suedia	
	Austria	
	Elveția	
	Argentina (Buenos Aires > 30 000)	
	Mexic (Mexico City > 14 000)	
	Rusia (Moscova > 25 000)	

	India	
	Turcia	
4	ROMÂNIA	15-20 000
	Cehia	
	Ungaria	
	Grecia	
	Norvegia	
	Chile	
	Columbia	
	Indonezia	
	Japonia	
....n	Moldova	<1000
	Paraguay	
	Camerun	
	Tanzania	
	Sri Lanka	
	Azerbaidjan	

Tabel 6. Fluxul ecoturistic și infrastructura de cazare în ariile majore protejate din România, 2019 (cf. *Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective - 2019-2029* și administrațiile parcurilor)

Rezervația biosferei		Nr. ecoturiști	Nr. structuri cazare*	Nr. locuri cazare
1	Rezervația biosferei Delta Dunării	86 585	449	9 701
Parcuri naționale				
1	Retezat	11 000	63	1 371
2	Munții Rodnei	29 690	90	2 170
3	Domogled – Valea Cernei	15 000	102	5 237
4	Cheile Nerei – Beușnița	70 000	24	431
5	Semenic – Cheile Carașului	7 095	66	1 560
6	Călimani	13 500	208	4 514
7	Cozia	100 000	78	5 052
8	Piatra Craiului	128 000	452	9 574
9	Munții Măcinului	14 000	5	73
10	Defileul Jiului	1 000	43	1 232
11	Ceahlău	36 412	106	2 582
12	Cheile Bicazului – Hășmaș	500 000	58	1 727
13	Buila – Vânturarița	3 800	86	3 312
Parcuri naturale				
1	Munții Maramureșului	46 000	93	1 664
2	Porțile de Fier	65 530	112	2 717

3	Geoparcul Platoul Mehedinți	5 850	41	1 750
4	Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului	175 000	95	1 772
5	Apuseni	500 000	202	3 633
6	Grădiștea Muncelului – Cioclovina	100 000	21	653
7	Putna –Vrancea	21 887	40	723
8	Bucegi	350 000	1 162	27 464
9	Vânători – Neamț	300 000	64	1 634
10	Comana	40 000	14	193
11	Balta Mică a Brăilei	1 200	38	2 113
12	Lunca Mureșului	38 000	109	3 710
13	Defileul Mureșului Superior	2 500	7	204
14	Lunca joasă a Prutului Inferior	indisponibil	45	2 085
15	Cefa	indisponibil	6	112
16	Văcărești	1 500	451	28 420
TOTAL ARII MAJORE PROTEJATE		**2 663 549**	**4330**	**127 383**

*unități de cazare (primire) în aria protejată sau în unitățile administrative limitrofe.

Situația infrastructurii de cazare la nivelul ariilor majore protejate din țara noastră generează întrebări cu privire la punerea reală în valoare a acestora pe piața turistică și existența sau nu a presiunii turistice (tabel 7). Presiunea asupra bazelor de cazare poate fi exprimată prin:

P=nr. T/nr. L

P=presiunea turistică; nr.T=numărul de turiști; nr.L=numărul locurilor de cazare

Această presiune se poate exprima *pe an* sau *pe zi*, ceea ce subliniază nivelul de ocupare a infrastructurii de cazare. În funcție de generarea presiunii turistice se pot evidenția arii majore cu presiune normală (peste 0.3 turiști pe zi/loc) sau scăzută (sub 0.1 turiști pe zi/loc). O presiune ridicată ar însemna o valoare de 1 pe parcursul unui an, ceea ce nu este cazul în ariilor majore protejate de la noi – probabil și o consecință a sezonalității ridicate[3]. Se poate calcula și indicele de dependență a bazelor de cazare pe parcursul unui an:

Id=nr. L./nr. T*365

Id=Indicele de dependență a bazelor de cazare din arie; nr. L.=număr locuri cazare; nr. T.=număr turiști

În ariile protejate indicele de dependență este foarte neuniform, între 1.26 în Cheile Bicazului-Hășmaș și 6915 la Parcul Natural (urban) Văcărești. Cu cât

[3] Sezonalitatea este o caracteristică negativă a turismului și reprezintă fluxul turistic și presiunea extremă asupra destinației și infrastructurii de cazare doar o perioadă din an: ex. iarna pentru țările alpine, vara pentru țările mediteraneene. Acest fapt generează venituri *spasmodice* în turism, disconfort generalizat și o degradare a infrastructurii de cazare și transport.

indicele este mai apropiat de 1, cu atât dependența este mai mică, deci avem un grad de ocupare bun (tabel 7).

Tabel 7. Presiunea turistică și indicele de dependență în ariile majore protejate din România

Rezervația biosferei	Presiunea turistică pe baze de cazare/an	Presiunea turistică pe baze de cazare/zi	Indicele de dependență a bazelor de cazare/an
Rezervația biosferei Delta Dunării	8.93	0.02	40.89
Parcuri naționale			
Retezat	8.02	0.02	45.49
Munții Rodnei	13.68	0.04	26.68
Domogled – Valea Cernei	2.86	0.01	127.43
Cheile Nerei – Beușnița	162.41	0.44	2.25
Semenic – Cheile Carașului	4.55	0.01	80.25
Călimani	2.99	0.01	122.05
Cozia	19.79	0.05	18.44
Piatra Craiului	13.37	0.04	27.30
Munții Măcinului	191.78	0.53	1.90
Defileul Jiului	0.81	0.002	449.68

Ceahlău	14.10	0.04	25.88
Cheile Bicazului – Hășmaș	289.52	0.79	1.26
Buila – Vânturarița	1.15	0.003	318.13
Parcuri naturale			
Munții Maramureșului	27.64	0.08	13.20
Porțile de Fier	24.12	0.07	15.13
Geoparcul Platoul Mehedinți	3.34	0.01	109.19
Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului	98.76	0.27	3.70
Apuseni	137.63	0.38	2.65
Grădiștea Muncelului – Cioclovina	153.14	0.42	2.38
Putna –Vrancea	30.27	0.08	12.06
Bucegi	12.74	0.03	28.64
Vânători – Neamț	183.60	0.50	1.99
Comana	207.25	0.57	1.76
Balta Mică a Brăilei	0.57	0.002	642.70
Lunca Mureșului	10.24	0.03	35.64
Defileul Mureșului Superior	12.25	0.03	29.78
Lunca joasă a Prutului Inferior			
Cefa			
Văcărești	0.05	0.0001	6915.53
TOTAL ARII MAJORE PROTEJATE	20.91	0.06	17.46

În 2019 OMT a prezentat un studiu complet referitor la *preferinţele ecoturiştilor*, studiu din care stipulăm câteva caracteristici (https://www.unwto.org, 2019).

1. mai mult de 2/3 din călătorii din SUA şi Australia şi 90% din turiştii britanici consideră că o protejare activă a mediului şi susţinerea comunităţilor locale trebuie să fie incluse în responsabilităţile hotelurilor;
2. în Europa: - 20-30% din călători sunt conştienţi de nevoile şi valorile turismului durabil;
- 10-20% dintre turişti sunt interesaţi de opţiuni „verzi";
- 5-10% dintre turişti solicită vacanţe ecologice.
3. în Germania, 65% (39 milioane) dintre călători speră să găsească calitate din punctul de vedere al mediului; 42% (25 milioane) „consideră că este foarte important să găsească cazare prietenoasă cu mediul";
4. aproape jumătate dintre cei intervievaţi în Anglia au afirmat că mai degrabă ar călători cu o agenţie care „are un cod ce garantează condiţii bune de muncă, protejarea mediului şi susţinerea unor opere de caritate în respectiva destinaţie turistică";
5. 87% din turiştii englezi au spus că vacanţa lor nu ar trebui să dăuneze mediului; 39% au spus că erau pregătiţi să plătească 5% suplimentar pentru garanţii de tip etic;
6. 53% dintre turiştii americani spun că experienţa lor turistică este mai bogată când aceştia învaţă cât mai mult posibil despre obiceiurile şi cultura locală;

7. 95% din turiştii elveţieni consideră că respectul pentru cultura locală este foarte important atunci când aleg o locaţie de vacanţă.

Studiile de specialitate realizate de OMT au identificat principalele megatendinţe ce se înregistrează în domeniul turismului şi care se vor amplifica în perspectiva anilor 2020-2030. Printre cele mai semnificative aspecte, sunt menţionate:

a. creşterea numărului turiştilor preocupaţi de probleme de mediu;

b. creşterea cererii pentru destinaţii noi;

c. tendinţa de sporire a numărului de vacanţe de durată mai scurtă;

d. creşterea numărului persoanelor de vârsta a III-a care sunt mai active şi dornice de călătorii;

e. turiştii devin mai experimentaţi şi sofisticaţi, aşteaptă atracţii de bună calitate, utilităţi şi servicii pe măsură şi tarife adecvate calităţii în călătoriile lor.

VI Strategia de dezvoltare a ecoturismului în România – 2019

Este un document strategic elaborat la nivel ministerial, în completarea Master Planului pentru dezvoltarea turismului naţional 2007–2026.A apărut în mai multe etape: 2009, 2016-2020. Ultima variantă 2019-2029 (din mai 2019) este documentul de bază care vizează liniile directoare de dezvoltare ecoturistică, în acord cu tendințele europene (fig. 8). La acest document au fost invitate cu rol consultativ organisme cu experiență în ecoturism, cum ar fi Asociația de Ecoturism din România (AER).

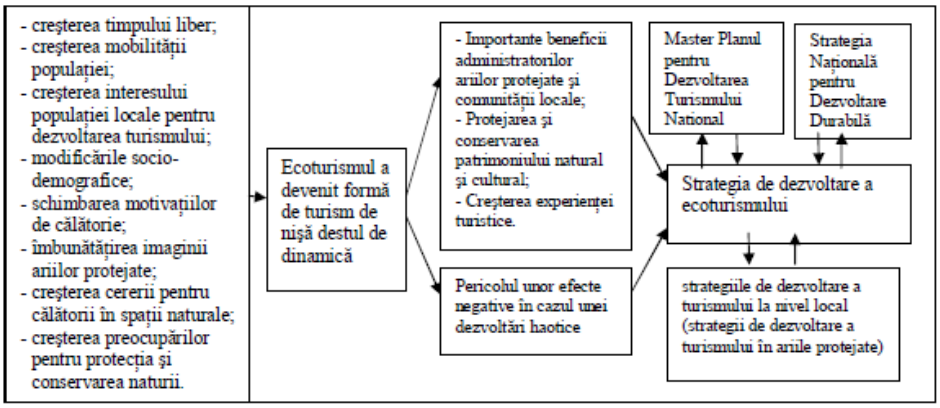

Fig. 8. Extras din Strategia de dezvoltare a ecoturismului, cu ideile principale, justificative și liniile de gravitație ale motivării demersului strategic (sursa: *Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective - 2019-2029*)

Ideea de bază a strategiei este rezoluția ONU din data de 21 decembrie 2012, "Promovarea ecoturismului pentru eradicarea sărăciei și protecția mediului". Acesta solicită membrilor să adopte politici care să promoveze ecoturismul, subliniind *"impactul pozitiv asupra generării de venituri, creării de locuri de muncă și educației, și, astfel, pentru lupta împotriva sărăciei"*. Rezoluția recunoaște în continuare că *"ecoturismul creează oportunități semnificative pentru conservarea, protecția și utilizarea durabilă a biodiversității și a ariilor naturale prin încurajarea deopotrivă a comunităților gazdă și a turiștilor pentru conservarea și respectarea patrimoniului natural și cultural"* (https://www.unescap.org/sites/default/files-Ecotourism, 2012).

Structura strategiei de dezvoltare a ecoturismului în România – 2019:

CAPITOLUL 1 Ecoturismul – formă principală de manifestare a turismului durabil; se fac legături cauzale între turismul durabil, ca și formă a turismului de viitor, responsabil, soluție viabilă economică și ecoturism, axat pe cele trei componente: călătoria în natura nedisturbată, protecția mediului și bunăstarea comunităților locale.

CAPITOLUL 2 Experienţa internaţională în domeniul ecoturismului (organizații, asociații, experiențe...)

1.Stimularea practicilor ecologice sustenabile;

2. Integrarea planificării regionale, inclusiv încurajarea participării locale în procesul de planificare și de luare a deciziilor;

3. Îmbunătățirea capacității de management a ariilor naturale, inclusiv prin atragerea de fonduri din taxe de intrare și din autorizațiile eliberate pentru operatori turistici;

4. Imbunătățirea cooperării dintre operatorii ce practică activități ecoturistice și organizațiile responsabile cu managementul resurselor naturale (ex. instruirea operatorilor din turism în legatură cu practicile ecologice durabile);

5. Oferirea de reglementări adecvate;

6. Determinarea nevoilor de infrastructură la nivelul ariilor naturale;

7. Monitorizarea impactului vizitatorilor;

8. Dezvoltarea bazei de date, cu informații despre atracțiile culturale și ecoturistice și cu operatorii existenți care oferă servicii în aceste atracții;

9. Realizarea de studii de marketing pentru diferite destinații;

10. Oferirea de produse ecoturistice (crearea de standarde și acreditarea produselor ecoturistice);

11. Dezvoltarea oportunităților pentru dezvoltare personală (dezvoltarea abilităților localnicilor de a administra destinații, dezvoltarea abilităților populației indigene de a administra adecvat situri turistice);

12. Creșterea oportunităților pentru dezvoltarea de afaceri în ecoturism.

CAPITOLUL 3 Ecoturismul în România – situaţia actuală

Se prezintă situația generală la nivel național, începând cu ecosistemele naturale şi seminaturale, care reprezintă aproximativ 47% din suprafaţa ţării.

Au fost identificate şi caracterizate 783 tipuri de habitate (13 habitate de coastă, 143 habitate specifice zonelor umede, 196 habitate specifice păşunilor şi fâneţelor, 206 habitate forestiere, 90 habitate dune şi zone stâncoase şi 135 terenuri agricole).

Un spațiu amplu este dedicat ariilor majore protejate – rezervația biosferei, parcuri naționale și naturale – date statistice, prezentarea elementelor definitorii ale fiecăruia (fig. 9). Diversitatea florei şi faunei: datorită poziţiei geografice a României, flora şi fauna prezintă influenţe asiatice dinspre nord, mediteraneene dinspre sud şi componente continental-europene dinspre nord-vest. La nivel naţional au fost identificate 283 de specii de animale şi plante, de interes european, din care 57 de specii de mamifere, 16 specii de amfibieni, 19 specii de reptile, 60 de specii de peşti, 69 de specii de nevertebrate și 62 de specii de plante.

Se remarcă existenţa unor importante populaţii de carnivore mari: lupi (2.500-4.600 exemplare), urşi bruni (5.500-7.000 exemplare) şi râşi (1.200-2.200 exemplare). Acestea reprezintă aproximativ jumătate din efectivele existente la nivel european (cu excepția Rusiei), iar acest fapt reprezintă un simbol al vieţii sălbatice şi al habitatelor naturale din România.

Pe teritoriul țării se află peste jumătate din suprafața Munților Carpați, una dintre cele mai importante ecoregiuni europene, precum și Delta

Dunării, cea mai importantă zonă umedă din Europa, adăpostind peste 3.000 de perechi de pelicani, reprezentând peste 80% din efectivul european.

Țara noastră este una dintre puținele țări europene ce încă deține păduri virgine (circa 77% din totalul celor rămase în regiunea Carpatică).

Alături de cadrul natural, spaţiul românesc beneficiază şi de un potenţial etnografic şi folcloric de mare originalitate şi autenticitate. Această zestre spirituală este reprezentată prin valori arhitecturale populare, instalaţii şi tehnici populare, meşteşuguri tradiţionale, folclor şi obiceiuri ancestrale, sărbători populare etc., la care se adaugă numeroase monumente istorice şi de artă, vestigii arheologice, muzee, amplifică şi completează fericit potenţialul ecoturistic al ţării.

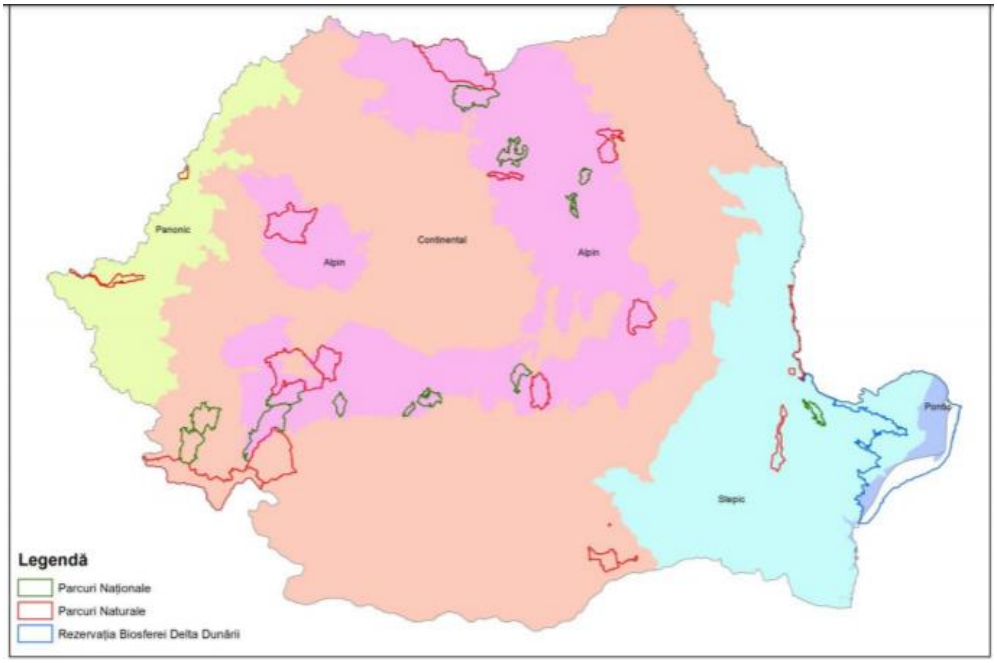

Fig. 9. România deține 30 de arii naturale majore protejate de interes naţional, şi anume: Rezervaţia Biosferei Delta Dunării (576.421,1 ha), 13 parcuri naţionale (317.419,2 ha) şi 16 parcuri naturale (770.026,5 ha) - aproximativ 7 % din suprafața țării. La acestea se adaugă 916 de rezervaţii ştiinţifice, monumente ale naturii şi rezervaţii naturale (sursa: *Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective - 2019-2029*).

În prezent, principalele zone din România în care se concentrează *programele de ecoturism* sunt:

- *Rezervaţia Biosferei Delta Dunării şi Dobrogea* (observarea păsărilor, plimbări cu barca);
- *Parcul Naţional Piatra Craiului* şi împrejurimile acestuia (programe bazate în special pe observarea carnivorelor mari (lup, urs, râs), dar şi a unor specii de plante specifice, turism ecvestru, cicloturism, drumeţii montane etc.);
- *Parcul Natural Munţii Apuseni* (speoturism, drumeţii tematice, programe culturale, schi de tură, turism ecvestru, cicloturism etc.);
- alte arii naturale protejate, unele cu statut de parc naţional sau natural: *Parcul Naţional Retezat, Geoparcul Dinozaurilor Ţara Haţegului, Parcul Naţional Munţii Măcinului, Parcul Naţional Munţii Rodnei, Parcul Naţional Călimani, Parcul Natural Lunca Mureşului, Parcul Natural Vânători Neamţ,* cu programe axate pe: turism ecvestru, cicloturism, drumeţie tematică, schi de tură, observarea florei şi faunei, programe culturale, expediţii cu canoe etc.;
- *Transilvania* – zona Târnava Mare (descoperirea culturii săseşti şi secuieşti, călărie, drumeţii tematice etc.);
- *Maramureş* (programe de descoperire a naturii, călărie, cicloturism, descoperirea ocupaţiilor şi a arhitecturii tradiţionale etc.);
- *Bucovina* (programele de observare a naturii, drumeţii tematice combinate cu turismul cultural şi cu turismul monahal).

Sunt prezentați într-o listă amplă operatori promovați de către forul cel mai important în domeniu Asociaţia de Ecoturism din România, care comercializează programe ecoturistice:

1.MY ROMANIA – oferă tururi culturale și de drumeție în Transilvania, Maramureș și Bucovina;

2.CARPATHIAN NATURE TOURS – oferă programe de observare de animale sălbatice;

3.INTERPARES – oferă programe de drumeție în Făgăraș și Piatra Craiului;

4.TIOC NATURE & STUDY TRAVEL – oferă programe de canoe în Delta Dunării;

5.PHOTOTOUR – oferă ateliere de fotografie și fototururi;

6.NOROC ROMANIA – oferă programe de mountain-bike);

7.WANDERLUST TOUR (oferă circuite culturale și în natură în zona săsească);

8.TYMES TOURS (oferă circuite culturale și în natură în Banat, Transilvania și Delta Dunării);

9.OUTDOOR EXPERIENCE (oferă activități în aer liber bazate pe natură);

10.ABSOLUTE CARPATHIAN (oferă tururi personalizate cu accent pe faună sălbatică, paragliding, cățărare și alpinism);

11.ACTIVE TRAVEL (oferă tururi personalizate pentru grupuri mici și pachete de vacanță de la turism general până la observații de wildlife în Transilvania);

12.CARPAT BIKE (oferă programe de cicloturism și mountain bike);

13.APUSENI EXPERIENCE (oferă programe turistice standarad și personalizate incluzând drumeție, speologie, cicloturism, fotografie și observații de floră);

14.DISCOVEROMANIA (oferă programe de descoperirea naturii și a culturii tradiționale);

15.EXPLORE ROMANIA (oferă programe active și circuite culturale în diferite părți ale țării);

16.DELTA TRAVEL (oferă programe de birdwatching în Delta Dunării).

În acest capitol sunt descrise, de asemenea, date despre circulația ecoturistică în România, factorii cu potențial ecoturistic: ministere, asociații, administrații, factori de decizie locali, factori privați, fonduri și programe pentru finanțare. Sunt prezentate o serie de analize SWOT pentru resurse turistice, infrastructură, programe ecoturistice, domeniul politic, administrativ, economie, legislativ, educație-conștientizare, resurse umane, marketing și promovare.

CAPITOLUL 4 Viziune și obiective

Obiectiv general: Crearea condiţiilor de dezvoltare a ecoturismului la nivelul ariilor naturale protejate şi în zonele din vecinătatea acestora, prin dezvoltarea unei rețele de destinații ecoturistice recunoscute și prin realizarea de produse ecoturistice competitive pe plan naţional şi internaţional.

Obiectiv strategic: Strategia naţională de dezvoltare a ecoturismului se structurează pe un set de domenii prioritare, la nivelul cărora s-au trasat obiectivele strategice.

Domeniul A - Cadrul instituţional şi asociativ

1. Crearea cadrului de cooperare inter-instituţională pentru creşterea numărului de parteneriate în domeniul ecoturismului, la nivel local, regional şi naţional;
2. Crearea cadrului necesar pentru recunoașterea la nivel național și internațional a Criteriilor pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice din România;
3. Întărirea capacităţii administrative a instituţiilor pentru implementarea politicilor şi programelor de dezvoltare a ecoturismului. Importanța unității de management a destinației (UMD, fig. 10).

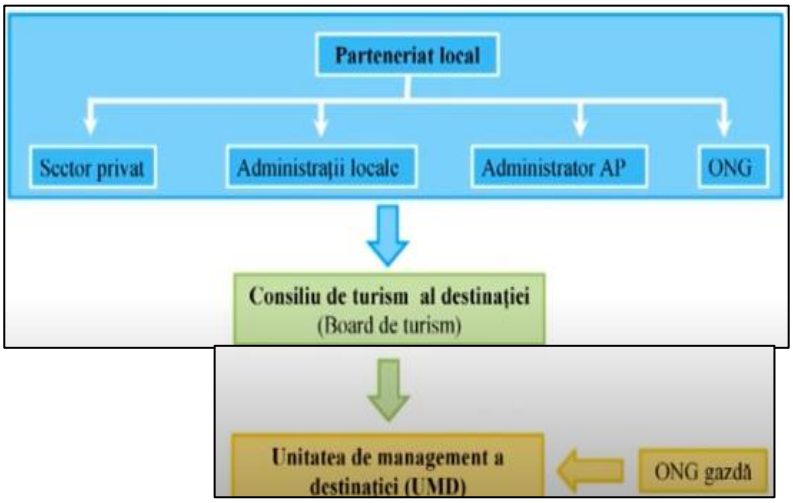

Fig. 10. Exemplu de UMD (conform AER, https://asociatiaaer.ro/)

Domeniul B - Infrastructură turistică şi amenajarea teritoriului

1. Crearea instrumentelor pentru dezvoltarea unei infrastructuri ecoturistice specifice la nivelul destinațiilor care să permită lărgirea gamei de servicii oferite, fără un impact negativ asupra mediului.
2. Crearea instrumentelor pentru protejarea şi menţinerea arhitecturii tradiţionale şi pentru limitarea procesului de urbanizare la nivelul destinaţiilor ecoturistice.

Domeniul C - Educaţie şi conştientizare

Creşterea nivelului de conştientizare, apreciere şi cunoaştere a valorilor naturale şi culturale, a principiilor de ecoturism în rândul comunităţilor locale şi a vizitatorilor pe de o parte, dar şi în rândul administraţiilor publice centrale şi locale, ONG-urilor, instituţiilor de învăţământ, altor instituţii şi organizaţii pe de altă parte, pentru a orienta comportamentul acestora spre responsabilitate, participare, implicare în activităţile specifice ecoturismului.

Domeniul D - Dezvoltarea resurselor umane

Îmbunătăţirea nivelului de pregătire profesională, precum şi dezvoltarea organizaţională, profesională şi a carierei pentru personalul implicat în activităţile de ecoturism din cadrul ariilor naturale protejate şi a resurselor umane ce desfăşoară o activitate lucrativă de turism şi în special de ecoturism.

Domeniul E - Dezvoltarea afacerilor şi dezvoltarea locală

1. Dezvoltarea ofertei de produse ecoturistice realizată de comunităţile locale din cadrul destinațiilor ecoturistice / cu potențial ecoturistic.
2. Îmbunătățirea cadrului legal propice activităților din sfera ecoturismului pentru micii întreprinzători la nivel local.

Creşterea nivelului de conştientizare, apreciere şi cunoaştere a valorilor naturale şi culturale, a principiilor de ecoturism în rândul comunităţilor

locale şi a vizitatorilor pe de o parte, dar şi în rândul administraţiilor publice centrale şi locale, ONG-urilor, instituţiilor de învăţământ şi mediul de afaceri.

Domeniul F - Conservarea naturii şi protecția mediului

1. Participarea activă la conservarea şi gestionarea durabilă a biodiversităţii.
2. Aplicarea acţiunilor de protecția mediului și dezvoltare durabilă la nivelul destinaţiilor ecoturistice sau cu potenţial ecoturistic.
3. Identificarea unor instrumente pentru transportul turistic durabil în interiorul și către destinaţie.

Domeniul G – Marketing şi promovare

1. Intensificarea activităţii de cercetare de piaţă și de monitorizare a fluxurilor turistice, în scopul fundamentării deciziilor viitoare de dezvoltare
2. Îmbunătăţirea calităţii experienţei ecoturistice
3. Realizarea unor branduri locale pentru destinațiile ecoturistice, înglobate într-un brand ecoturistic național
4. Promovarea produsului ecoturistic la nivel naţional şi internaţional.

VII Călătorie responsabilă – călător responsabil

1. Ce este călătoria responabilă?

Călătoria responsabilă este călătoria cu un scop precis. Astfel, scopul precis va minimiza impactul inutil asupra potențialului natural și antropic. Când alegem destinația, cazarea, tour-operatorul, verificăm care lucrează cât mai aproape pentru protecția mediului și aduc beneficii culturii locale și comunității.

Ideea de călătorie responsabilă a evoluat din 2000, odată cu apariția organizațiilor care promovează acest tip de turism: ex. *Center for Responsible Travel* - https://www.responsibletravel.com/ - Marea Britanie, 2001.

2. Cine călătorește responsabil?

Oricine poate fi un călător responsabil. Călătoria responsabilă oferă multe opțiuni și este adesea foarte accesibilă, indiferent de cadrul – natural sau antropic – în care se desfășoară.

3. Punctele (etapele) de atins în călătoria responsabilă:

a.Planificarea călătoriei

Alegerea în cunoștință de cauză înainte și în timpul călătoriei este cel mai important lucru care se poate face pentru a deveni un călător responsabil. Cu planificare se poate îmbunătăți calitatea călătoriei, făcând în același timp o diferență reală pentru oamenii și locurile vizitate.

Se realizează facil prin:
-căutarea pe web: căutați site-uri web specializate în călătorii responsabile, ecoturism sau turism durabil.
-consultarea ghidurilor: alegerea ghidurilor cu informații despre problemele de mediu, sociale și politice ale destinației și consultarea lor înainte de rezervare. Ghidurile variază în calitate, dar Lonely Planet, Rough Guides și Moon sunt printre cele mai bune.
-contact direct: e-mail operatorilor de turism care au cunoștințe directe despre locul de destinație. Verificarea site-urile web ale tuturor cazărilor.
-puneți întrebări: Anunțarea operatorilor de turism / hotelurilor că sunteți un client responsabil. Înainte de a rezerva, întrebați despre politicile lor sociale și de mediu. De exemplu: Care este politica dvs. de mediu? Ce procent din angajații dvs. sunt cetățeni locali? Susțineți proiecte în beneficiul comunității locale?
-alegere cu înțelepciune: firmele pe care le angajăm sunt certificate? Au etichete ecologice (eco-label)?

b.Etichete de călătorie. Se evită *urmele negative* asupra culturilor, economiilor și mediului.

-întrebări despre politicile și practicile de mediu. Discutarea cu personalul despre condițiile de muncă. Hotelul susține proiectele comunității?
-învățarea câtorva cuvinte sau expresii în limba locală.
-informarea despre convențiile locale și vestimentația corespunzătoare. În India, țările arabe, țările africane vestimentația modestă este importantă.
-respectarea comportamentului local, a intimității cetățenilor locali. Solicitarea permisiunii înainte de a intra în locuri sacre, case sau pe terenuri private.
-sintagma *ask first*. Alegeti momentul și locul unde se fac fotografii/filmări ale oamenilor și locurilor.
-respectarea mediului natural. Urmarea traseelor desemnate, mai ales în arealele protejate. Sprijinirea conservării prin plata taxelor de intrare în parcuri și situri protejate.
-nu se cumpără niciodată produse rezultate din sacrificarea animalelor protejate sau pe cale de dispariție.
-politica prețului corect. Fără negocieri excesiv de agresive pentru suveniruri, chiar dacă negocierea este un obicei în multe țări (Turcia, țările arabe).
-se cumpără predilect produsul local; alegerea cabanelor, hotelurilor și pensiunilor proprietate locală. Majoritatea lanțurilor hoteliere aparțin terților din țări dezvoltate – sistem franșiză - iar la bugetul local sau central ajung doar 70-80% din sumele încasate. De multe ori, reprezentanții lanțurilor

hoteliere nici nu cunosc locațiile din țări îndepărtate. Utilizarea autobuzelor locale, agențiilor de închirieri auto și companii aeriene locale. Alegerea restaurantelor locale, cumpărături în piețele locale și participarea la festivaluri / evenimente locale.
-ghizi locali: întrebați ghizii dacă sunt autorizați și locuiesc în comunitatea locală. Trebuie să fie recomandați de operatorii de turism (https://www.alphatravelinsurance.co.uk/blog/responsible-tourist/).

4.„Green Washing”

„Eco” este o etichetă la modă utilizată pe scară largă în industria turismului. Sună atrăgător, dar o mare parte din ceea ce este comercializat ca „eco” este pur și simplu turism convențional cu schimbări superficiale. Deci, este important să verificăm ce este în spatele *etichetelor ecologice (eco-label)*. Multe destinații ecoturistice abuzează de reclame tip spălare ecologică, fără substanțe chimice dăunătoare mediului, fără acoperire în realitate.

5.Zborul responsabil

Pentru destinațiile îndepărtate zborul este obligatoriu, dar zborul este cel mai poluantă etapă a călătoriei. Se estimează că traficul aerian reprezintă 10% din gazele cu efect de seră la nivel mondial.
Se poate ajuta la compensarea emisiilor de carbon provenite de la avioane (sau mașini), sprijinind proiecte de eficiență energetică și regenerabile. Aceste organizații care facilitează eco-proiectele: www.atmosfair.de; www.myclimate.org; www.nativeenergy.com . Și, atunci când este posibil, se utilizează transporturi mai ecologice, cum ar fi trenuri, autobuze și bărci de pasageri (mai ales între insulele arhipelagurilor).

6.Eco-certificarea

Dincolo de sistemele de rating de 5 stele, există etichete ecologice care judecă calitatea și serviciile hotelurilor. În ultimul deceniu, au fost create multe programe de certificare ecologică. Acestea folosesc auditori independenți pentru a evalua impactul asupra mediului și impactul social al hotelurilor (sau al altor afaceri turistice). Ajută călătorii să facă alegeri responsabile. Companiile care au câștigat etichete ecologice sunt promovate preferențial de către tour-operatori și site-uri; ecoturiștii sunt încurajați să cumpere de la aceste companii.

7.Filantropia călătorilor

Filantropia călătorilor este o mișcare în creștere a companiilor de turism, care contribuie la susținerea proiectelor comunitare din țările gazdă. Din ce în ce mai mult, hotelurile și companiile de turism oferă asistență financiară și materială pentru proiecte precum școli locale, clinici de sănătate și orfelinate. Mulți oferă, de asemenea, turiștilor posibilitatea de a contribui și chiar de a vizita aceste proiecte (www.travelersphilanthropy.org).

Nume	Activitate	Protecția mediului - contribuție	Creșterea nivelului de trai al localnicilor	Conștientizare, educație
Oekomodell Achental, Germania	Pachete turistice, cazare, transport, catering	Program Interreg: protecția naturii, energie regenerabilă, observarea habitatelor protejate	Implicare producători, retailers, școli, dezvoltare durabilă prin turism, produs local (Qualitat Achental), etichetă agroturistică în avantajul fermierilor	Informare, instruirea fermierilor pentru agroturism, informații în școli, educație pentru mediu pentru vizitatori, colaborare cu grupuri de interes
Kingfisher Bay Resort, Australia	Pachete turistice, cazare, transport, catering, activități ecologice	Proiect de construcție pentru economisirea energiei	Ghizi locali, program Junior Eco Rangers – sesiuni educative	Parteneriat Universitatea Sunshine Coast – stabilirea unui Centru Fraser Island de

				cercetare și educație
Community Action Treks, UK	Activități ecologice, pachete turistice	Experiență combinată, treks și cățărare – „Trekkers Code" pentru conduita rsponsabilă	Adună fonduri pentru pentru organizația caritabilă *Community Action Nepal*, lucrări de construcție; proiecte: școli, sănătate, surse curate de apă	Codul Trekkers pentru conduită responsabilă în circuitele turistice

Fig. 11. Exemple de servicii ecoturistice responsabile complete - locații si asociații (după *Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective - 2019-2029*)

VIII Cât de verde este ecoturismul?

Transportul aerian sau aparatele de aer condiționat utilizate în actul (eco)turistic generează 5 % din emisiile de gaze cu efect de seră la nivel global. Dar este un rău necesar, de vreme ce în turism sunt activi unul din zece oameni.

Ecoturismul devine o activitate din ce în ce mai scumpă, de la tururile de tip savană și photoshooting din Botswana (care concentrează 1/3 din elefanții Africii), însoțite de eco-reclama internațională, până la destinațiile din Namibia: locații în deșert, mâncare locală, panouri electrice - dar, de la 400 Euro/noapte – ceea ce înseamnă mai degrabă un ecoturism prohibitiv (exemplul de mai jos, fig. 11).

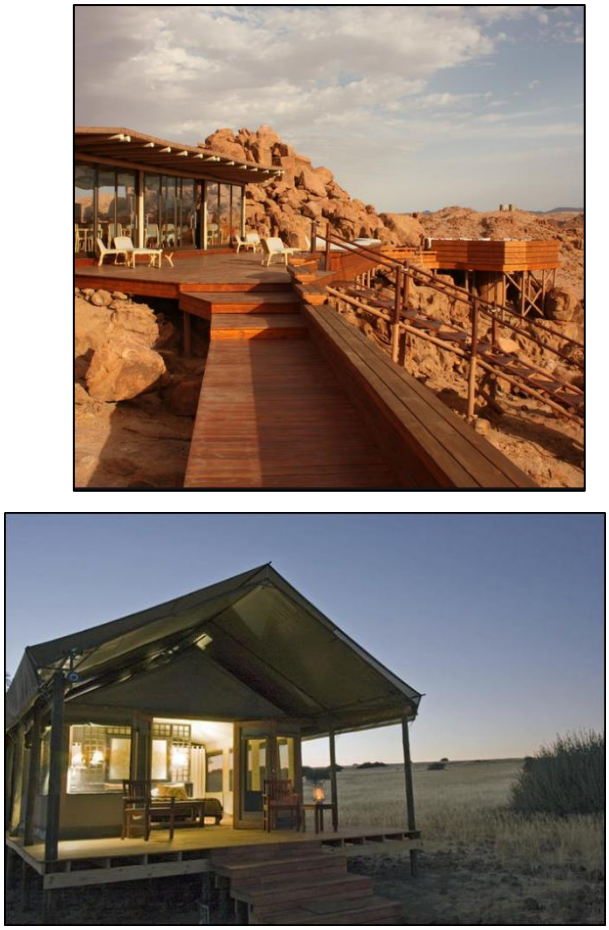

Fig. 11. *Eco-lodge* exclusiviste în Deșertul Namib
(https://www.designboom.com/architecture/)

Este ***turismul un pericol pentru turism***? De la 25 milioane turiști în 1950 la 1.5 miliarde în 2019 este un salt uriaș, care presupune și alte consecințe:

-mai mulți turiști atrag prețuri din ce în ce mai ridicate;

-prea mulți turiști **vs** aceleași locații cu potențial limitat;

-creșterea numărului turiștilor = creșterea problemelor, similar urbanizării – deșeuri, canalizare,

deversări în ocean, disconfort, supraexploatare și până la urmă calitatea scăzută a serviciilor;

-rezolvarea problemelor = creșterea prețurilor. Ideea de bază este "*MORE"* (D. Lansky, 2019); Turiști mai numeroți înseamnă un plus economiei locale, dar creează disconfort urban (turiști **vs** localnici). Se sugerează ideea că toți ne dorim să fim turiști, dar să nu fie implicată casa noastră, după sintagma: "a city can have tourists, but tourists shouldn't have a city" (D. Lansky, 2019).

Suprapopularea cu turiști ridică probleme de presiune excesivă asupra resurselor naturale sau antropice, cum ar fi *cele două dileme ale Veneției*: 1. Turismul și inundațiile omoară Veneția; 2. Lipsa turismului omoară Veneția (2020-2021):

Veneția, culoare și solitudine (sursa: interra.ro și lifegate.com)

Pentru că nu avem o *formula magică* a ecoturismului, Lansky sugerează 4 pași în echilibrarea paradigmei ecoturist-localnic:

1.Protejarea calității vieții pentru localnici. Reducerea supraexploatării turistice *(overtourism)* prin stabilirea capacității maxime. Așa cum există o

capacitate la avioane sau hoteluri, să fie și la destinațiile turistice. Exemple elocvente: The Wave – Utah, site geologic, cu maxim 20 vizitatori pe zi; - Cinque Terre – Italia, de la 2.5 milioane turiști anual, la 1.5 milioane pe bază de ticketing; - arhipelagul Fernando de Noronha – 350 km de coasta Braziliei, cu 460 vizitatori pe tură.

2.Maximizarea impactului economic local. Turiști mulți înseamnă cheltuieli comunale mai mari; hoteluri în franșiză înseamnă 16-20% din venituri spre firma mamă, sau 25% din veniturile firmelor de rezervări care merg la sediile corporațiilor, care nu au vizitat destinația niciodată (puncte neagreate de certificarea ecoturistică). Destinațiile care cresc prea repede (Hurghada, Islanda) nu oferă un timp de adaptare suficient de rapid pentru autorități. Islanda are o creștere a numărului turiștilor cu 4% pe an, dar aceasta duce la o creștere a investițiilor în infrastructură cu 24% pe an, ceea ce face ca investițiile să depășească veniturile. În Florida, orașul Orlando și-a diminuat numărul de turiști, dar a crescut veniturile cu 4% pe an, prin diversificarea ofertelor (ideea de "no waiting for anybody", prin rezervarea activităților înainte de a ajunge la punctele de atracție). Prin ticketing, turistul va cumpăra mai mult, fără a-l obliga să aibă bani la el în permanență.

3. Experiență îmbunătățită pentru vizitator. Are la bază ideea de a nu copia fără rost (*Big Eye* din Londra copiat în Helsinki, Chicago, Seattle, Shanghai etc.), ci a aduce în prim-plan originalitatea, identitatea (până acolo unde turistul să *recunoască* cu ușurință locul).

4. Protejarea resurse-cheie = cel mai simplu lucru: a proteja resursele, obectivele pentru care au venit și vor veni turiștii; pare atât de logic, încât multă lume îl ignoră. La Băile Herculane clădirile istorice se degradează de zeci de ani; la Rio plajele și apa sunt poluate – pe plaje apar anunțuri "nu intrați în apă, nu băgați capul sub apă"; la Costinești plaje sunt murdare și administrate cu mare dificultate; ONU și OMT atrag atenția asupra degradării siturilor UNESCO.

Înțelegerea ecoturismului și formelor asociate este importantă, dar poate naște confuzii:

- 69% dintre respondenții unui chestionar consideră turismul durabil important;
- dar 75% dintre ei nu știu ce înseamnă turism durabil (Lansky, 2019).

Același lucru se întâmplă dacă aducem în discuție transportul aerian: toată lumea este conștientă de gazele cu efect de seră sau amprenta de carbon, dar nu vor să renunțe la zbor (1 to CO2 zbor Europa-Asia dus-întors/pasager).

IX Teme de lucrări practice

1. Inițiativele AER. Este promotoarea proiectului ¨Descoperă Eco-România¨, în care sunt susținute acțiuni ecoturistice în areale consacrate și care au identitate bine stabilită în peisajul cultural național. Aceste areale tematice ecoturistice sunt:

1. Colinele Transilvaniei – identitate dată de biserici fortificate (fig. 13)
2. Delta Dunării – bird-watching, sate tradiționale
3. Țara Dornelor – relief vulcanic, turism culinar și ape minerale
4. Băile Tușnad și împrejurimile – lac vulcanic; observarea carnivorelor mari
5. EcoMaramureș - tradiție și cycling (fig. 13)
6. Zărnești-Piatra Craiului – creste montane și sate tradiționale; observarea carnivorelor mari
7. Pădurea Craiului – calcar
8. Mărginimea Sibiului – lumea pastorală
9. Țara Hațegului-Retezat – relief glaciar, ¨muntele fermecat¨
10. Ținutul Zimbrului – Neamț - ¨Codrii de Aramă¨, ¨Pădurea de Argint¨

2. Proprietatea Viorel Lascu – Roșia, jud. Bihor (M-ții Pădurea Craiului). Speolog, montaniard, apreciat cunoscător al Munților Apuseni, V. Lascu a investit în arhitectura tradițională din Roșia (fig. 12), a dezvoltat acțiuni ecoturistice speologice și montane și a strâns legăturile cu factorii de decizie locali. A încetățenit conceptul ¨Tradiția vie¨ sau Tradiție și speologie, având în vedere faptul că Munții Pădurea Craiului dețin 8% din peșterile și formațiunile asociate din România, adică în jur de 4000. Acest areal promovat de V. Lascu atrage 60000 (eco)turiști anual.

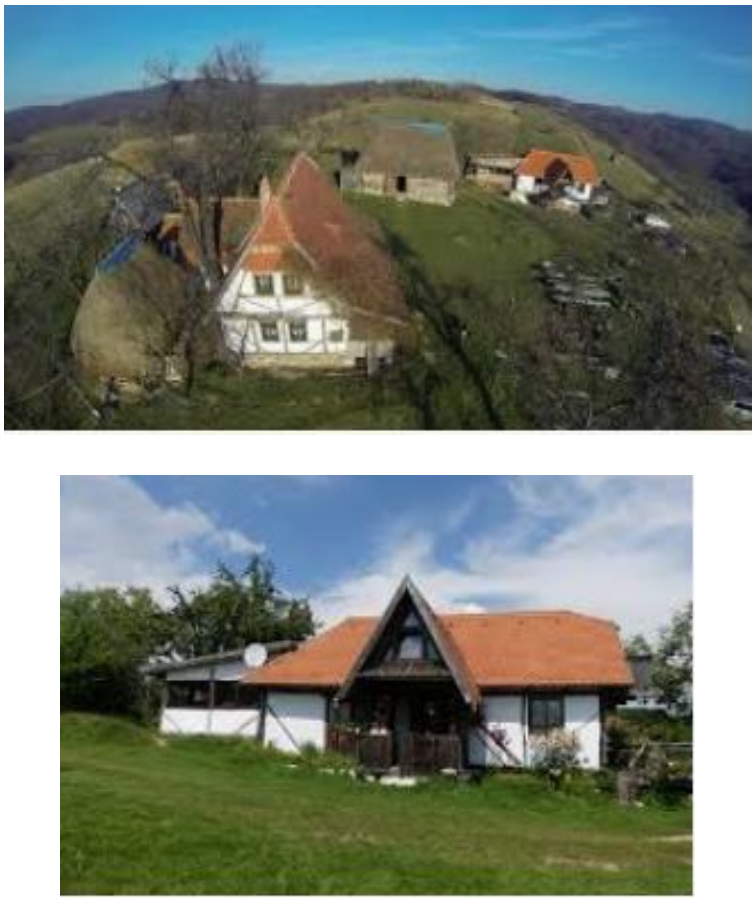

Fig. 12. Arhitectura tradițională Roșia (sursa: eutopiagardens.org.; amazingromania.net)

3.Costa Rica, *Poster child* al ecoturismului. Costa Rica și-a dezvoltat ecoturismul în ariile naturale protejate și a dezvoltat politica de *eco-lodge*. Principiile ecoturistice adoptate de rețeaua de eco-lodge din Costa Rica:

a. Minimizarea impactelor negative asupra mediului sau culturii care pun in pericol destinațiile turistice
b. Educarea turiștilor privind importanța conservării resurselor
c. Accentuarea ideii de afacere responsabilă și armonizarea acestei afaceri cu interesele locale, de mediu si ale autorităților locale
d. Realizarea de venituri directe din managementul ariilor naturale protejate
e. Utilizarea studiilor de mediu și sociale precum șsi a unor programe de monitorizare pe termen lung, pentru evaluarea și minimizarea impactului asupra mediului înconjurător și asupra mediului social.
f. Asigurarea bunăstării maxime pentru toate segmentele sociale din regiune
g. Zonarea turistică și desemnarea unui management pentru fiecare regiune
h. Asigurarea că dezvoltarea turistică nu depașește capacitatea de suport
i. Utilizarea unei infrastructuri dezvoltate în armonie cu mediul natural și cultural, minimizând utilizarea combustibililor fosili și conservând vegetația și fauna locală.

Managementul eco-lodge

1. Accent pe natură: pune accent pe contactul direct cu natura
2. Interpretare: integrează oportunități de întelegere a naturii
3. Durabilitatea de mediu: aplică cele mai bune practici pentru un turism durabil
4. Contribuția la conservare: contribuie în mod pozitiv la conservarea permanentă a zonelor naturale
5. Implicarea comunităților locale: contribuie la bunăstarea comunităților locale
6. Componenta culturală: protejează, explică și implică diferitele culturi locale
7. Satisfacția consumatorilor: îndeplinește în mod consecvent așteptările consumatorilor
8. Marketing responsabil: acțiunile de marketing sunt precise și conduc la așteptări realiste

4.Turism patrimonial

Arealele recunoscute patrimoniale pe plan național, care integrează acțiuni și proiecte ecoturistice sunt Maramureș, Bucovina-Neamț, Sudul Transilvaniei, Subcarpații Olteniei (fig. 13)

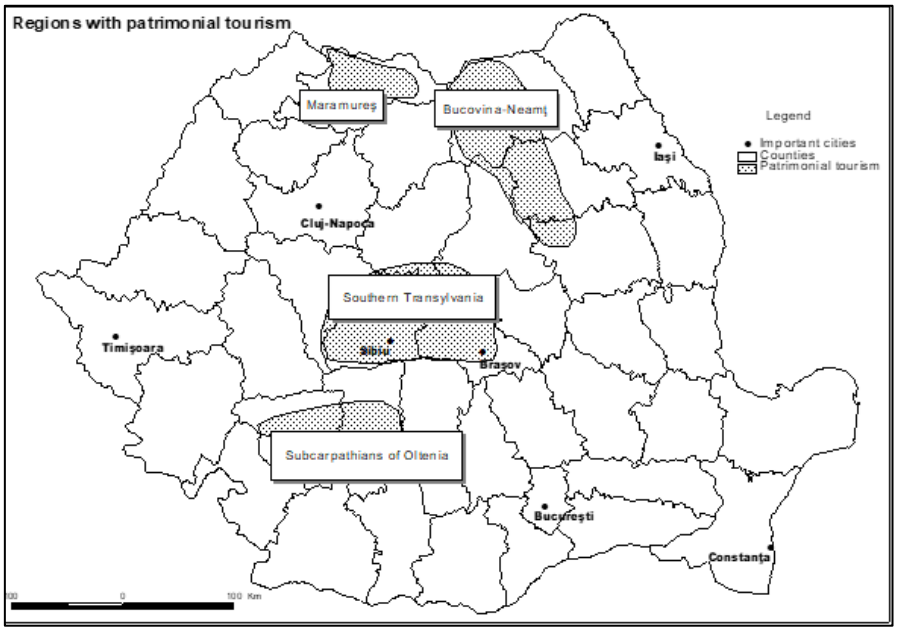

Fig. 13. Areale turistice patrimoniale (Baciu, 2009)

BIBLIOGRAFIE

1. *Strategia națională a României pentru dezvoltarea turismului 2019-2030*, Ministerul Turismului, București, 2018.
2. *Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective - 2019-2029*, Ministerul Antreprenoriatului și Turismului, București, 2019.
3. *Human Development Report 2020* The Next Frontier: Human Development and the Anthropocene, United Nations Development Programme, 2020.
4. Muzeul Etnografic al Transilvaniei, UBB Cluj (2008) *Peisaje culturale istorice*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, Programul național Phare 2004.
5. Baciu, N. (2009) *Geografia regională a României*, Presa Univ. Clujeană.
6. Baciu, N. (2013) *Gestionarea durabilă a mediului urban şi rural*, Ed. Bioflux, Cluj-Napoca.
7. Baciu, N. (2014) *Dinamica şi tipologia peisajului*, Bioflux, Cluj-Napoca.
8. Bâca, I. (2012) *Ecoturism şi dezvoltare durabilă*, note de curs, Bistrița.
9. Bibirigea, R. (2009) *Turismul durabil: oportunități și provocări*, Ed. Universitară, București.

10. Blamey, R.K., Braithwaite, Valerie (1997) *A Social Values Segmentation of the Potential Ecotourism Market*, Journal of Sustainable Tourism 5,1.
11. Blumer, A. (2002) *Romania tourism destination image facing the Dutch market perception*, Wageningen University.
12. Ciangă, N. (2002) *România. Geografia turismului*, Presa Univ. Clujeană, Cluj-Napoca.
13. Ceballos-Lascuráin, H. (2008) *Ecotourism and Ecolodge Development in the 21st Century*, in Ecotourism and Conservation in Americas, CAB International, pp. 193-205.
14. Ceballos-Lascuráin, H. (1996) *Tourism, ecotourism, and protected areas: the state of nature-based tourism around the world and guidelines for its development*. In: *4. World Congress on National Parks and Protected Areas, 10-21 Feb 1992 Caracas (Venezuela)*. IUCN, Gland (Suiza). Protected Areas Programme.
15. Ceballos-Lascuráin, H. et al. (1993) *Ecotourism as a worldwide phenomenon*, in Ecotourism Society, 12-14.
16. Ceballos-Lascuráin, H. (2015) *What is ecotourism?*, prezentare înregistrată, John Hope Franklin Center at Duke University.
17. Cheia, G. (2013) *Ecotourism: definition and concepts*, Journal of Tourism, 15.
18. Cocean, P. (1999) *Geografia turismului*, Ed. Focul Viu, Cluj-Napoca.
19. Diamantis, D. (1999) *The importance of environmental auditing and environmental indicators in islands*, Eco-Management and Auditing, Wiley Online Library.
20. Epler Wood, Megan (2002) *Ecotourism: Principles, Practices & Policies for Sustainability*, UNEP; TIES.
21. Hetzer, W. (1965) *Environment, tourism, culture*, Links July, 1-3.

22. Higham, J. (2007) *Critical issues in Ecotourism,* Routledge.
23. Honey, Martha (1999) *Ecotourism and Sustainable Development*. Island Press, Washington, DC.
24. Institutul Național al Patrimoniului (2017) *Raportul anual de monitorizare a monumentelor istorice din România înscrise în Lista Patrimoniului Mondial*, publicație pdf.
25. Jamieson, W., Noble, A. (2000) *A Manual for Community Tourism Destination Management*, Canadian Universities Consortium.
26. Kirchmeir, Hanns et al. (2016) *Nomination Dossier "Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe" as extension to the existing World Heritage Site "Primeval Beech Forests of the Carpathians and the Ancient Beech Forests of Germany (Executive Summary)*, Research Gate, în: www.researchgate.net/publication/315770548_Nomination_Dossier_Primeval_Beech_Forests_of_the_Carpathians_and_Other_Regions_of_Europe_as_extension_to_the_existing_World_Heritage_Site_Primeval_Beech_Forests_of_the_Carpathians_and_the_Ancient_Beech.
27. Lansky, D. (2019) *How to save tourism from itself*, TED Talks Stockholm.
28. Lindberg, K. (1991) *Policies for Maximizing Nature Tourism's Ecological and Economic Benefits*, World Resources Institute, Washington, D.C.
29. Lindberg, K., McKercher, B. (1997) *Ecotourism: a critical overview*, Pacific Tourism Review, 1.
30. Marin, F. (2014) *Percepția turiștilor asupra gradului de dezvoltare și durabilitate a turismului in localitatea Ocnele Mari*, Academia.edu, 10 p.
31. Matei, Elena (2011) *Ecoturism*, Ed. Universitară, București.

32. Matei, Elena (2016) *Turism şi dezvoltare durabilă*, Editura Universitară, Bucureşti.
33. Miller, K (1978) *Planning National parks for Eco-development - Methods and Cases from Latin America*, The School of Natural Resources, University of Michigan.
34. Nicoară, L., Puşcaş, Angelica, (2002) *Regionare turistică mondială*, Presa Univ. Clujeană, Cluj - Napoca.
35. Petrea, Rodica, Petrea, D. (2000) *Turism rural*, Presa Univ. Clujeană.
36. Weaver, D.B., Lawton, Laura (2002) *Overnight Ecotourist Market Segmentation in the Gold Coast Hinterland of Australia*, Journal of Travel Research, 40, 3.
37. https://patrimoniu.ro/monumente-istorice/lista-patrimoniului-mondial-UNESCO, Lista Patrimoniului Mondial – UNESCO, Institutul Național al Patrimoniului.
38. https://funticket.ro/prejmer-fortress/
39. https://asociatiaaer.ro/
40. https://www.travellerinromania.com/
41. https://ecotourism.org/
42. https://insse.ro/cms/
43. https://www.slideshare.net/reymarieoohlala/intro-to-ecotourism
44. https://www.moara-veche.ro/
45. https://www.gdrc.org/uem/eco-tour/st-infosheets
46. https://www.unwto.org/
47. https://legislatie.just.ro/Public/
48. http://edition.cnn.com/travel/article/lonely-planet-best-in-travel-2016/index.html
49. https://en.wikipedia.org/wiki/Human_Development_Index

50. https://www.zf.ro/in-cautarea-brandului-de-tara/ -18686103, accesat 7 feb. 2022.
51. http://www.parcapuseni.ro/
52. https://www.bucegipark.ro/
53. https://www.parcrodna.ro/
54. https://www.aurorahunter.com/
55. https://www.atlasobscura.com/articles/
56. https://www.flickr.com/photos/rasanenj/16334707984/
57. https://www.hostelworld.com/backpackers
58. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Couchsurfers_by_country, 2019.
59. www.couchsurfing.com/about/how-it-works/, 2017.
60. https://seda.college/
61. https://www.unescap.org/sites/default/files/20.%20FS-Ecotourism.pdf, 2012.
62. https://www.responsibletravel.com/
63. www.travelersphilanthropy.org
64. https://www.alphatravelinsurance.co.uk/blog/responsible-tourist/
65. https://www.designboom.com/architecture/
66. eutopiagardens.org.; amazingromania.net